

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΜΗΜΑ VII

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 13 Νοεμβρίου 2018, με την εξής σύνθεση: Άννα Λιγωμένου, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος, Κωνσταντίνος Εφεντάκης και Δημήτριος Τσακανίκας (εισηγητής), Σύμβουλοι, Ευθύμιος Καρβέλης και Ιωάννα Ευθυμιάδου, Πάρεδροι (με συμβουλευτική ψήφο).

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Αντεπίτροπος Επικρατείας Ευάγγελος Καραθανασόπουλος, κωλυομένων της Γενικής Επιτρόπου και του Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Γραμματέας: Ιωάννης Αθανασόπουλος, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για να δικάσει την από 8.7.2015 (Α.Β.Δ. 2221/2015) έφεση του Ι... Γ... του Κωνσταντίνου, κατοίκου Κ... (οδός Π... αρ. ...), ο οποίος παραστάθηκε διά του πληρεξούσιου δικηγόρου του Δημητρίου Κυριακόπουλου (Α.Μ./Δ.Σ.Θ. 2003).

Κατά: α) του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπεί νομίμως ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Παναγιώτη Λαμπρόπουλου και **β)** του δημοτικού νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Οργανισμός Α..., Π..., Π... και Π... - Β... Σ... Δήμου Κ...», που εδρεύει στο Κ..., όπως εκπροσωπείται νόμιμα, το οποίο παραστάθηκε δια της πληρεξούσιας δικηγόρου Σοφίας Δημαρέλου (Α.Μ./Δ.Σ. Κιλκίς 27).

Με την έφεση αυτή επιδιώκεται η ακύρωση των υπ. αριθ. .../21.4.2015, .../23.4.2015 και .../27.4.2015 καταλογιστικών πράξεων του Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο Δήμο Καλαμαριάς.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο του εκκαλούντος, ο οποίος ζήτησε την παραδοχή της έφεσης.

Την πληρεξούσια δικηγόρο του ανωτέρω δημοτικού νομικού προσώπου, η οποία ζήτησε την απόρριψη της έφεσης.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της έφεσης. Και

Τον Αντεπίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, Ευάγγελο Καραθανασόπουλο, ο οποίος ανέπτυξε την από 13.11.2018 έγγραφη γνώμη του και πρότεινε την απόρριψη της έφεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη.

Αφού μελέτησε τη δικογραφία

Σκέφθηκε κατά το νόμο και

Αποφάσισε τα ακόλουθα:

1. Για την άσκηση της υπό κρίση έφεσης έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο (βλ. σχετ. αποδεικτικό καταβολής e-παραβόλου με κωδικό 23714121695812030072).

2. Με την υπό κρίση έφεση, όπως αναπτύσσεται με το από 13.11.2018 υπόμνημα, ζητείται εμπροθέσμως και κατά τα λοιπά παραδεκτώς η ακύρωση των υπ' αριθ. .../21.4.2015, .../23.4.2015 και .../27.4.2015 πράξεων του Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο Δήμο ..., κατά το μέρος που με αυτές ο εκκαλών, υπό την ιδιότητα του πρώην προέδρου του διοικητικού συμβουλίου του δημοτικού νομικού προσώπου με την επωνυμία «Ν.Π.Δ.Δ. Κ... Π... και Β... Σ...» (καθολικός διάδοχος του οποίου αποτελεί πλέον το αναφερόμενο στην αρχή της παρούσης εφεσίβλητο νομικό πρόσωπο), καταλογίστηκε, αλληλεγγύως με τον ταμία και τη διευθύντρια του ανωτέρω νομικού προσώπου, με τα ποσά των 546.100,89, 673.242,83 και 927.609,16 ευρώ, που φέρονται

ως ελλείμματα της διαχείρισης του ανωτέρω νομικού προσώπου κατά τα οικονομικά έτη 2007, 2008 και 2009, αντιστοίχως.

3. Από τις διατάξεις των άρθρων 15, 17, 22, 25, 27 και 33 του π.δ./τος 774/ 1980 (Α' 189) - ήδη άρθρα 1 παρ. 1 β', 28, 38, 44, 46, 50 παρ. 1 και 53 παρ. 1 του «Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο» (ν. 4129/2013, Α' 52) - και των άρθρων 54 και 56 του ν. 2362/1995 (Α' 247), που ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο, συνάγεται ότι οι δημόσιοι υπόλογοι ή υπόλογοι Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) ή Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) είναι οι εντεταλμένοι την είσπραξη εσόδων ή την πληρωμή εξόδων του Δημοσίου, των Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α., αντιστοίχως, καθώς και όσοι με οποιονδήποτε τρόπο, έστω και χωρίς νόμιμη εξουσιοδότηση (de facto), διαχειρίζονται χρήματα, αξίες ή υλικά που ανήκουν στο Κράτος, σε Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α., επίσης δε και οποιοσδήποτε άλλος, ο οποίος, εξαιτίας της φύσης των υπηρεσιακών του καθηκόντων, θεωρείται από ειδική διάταξη νόμου ως δημόσιος υπόλογος ή υπόλογος Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. (βλ. Ολομ. Ε.Σ. 1492/2000, VII Τμ. 1837/2008 κ.ά.). Ως εκ τούτου, για τη θεμελίωση της ιδιότητας του υπολόγου αρκεί το πραγματικό γεγονός της διενέργειας διαχειριστικών πράξεων, που καθιστά τον ενεργούντα αυτές, αφενός υπόχρεο σε λογοδοσία, αφετέρου υποκείμενο καταλογισμού σε περίπτωση διαπίστωσης ελλειμμάτων στη διαχείρισή του (Ε.Σ. Ολομ. 1187/1988, IV Τμ. 1444/1995, 1026/ 1998, 1516/2000, 1431, 1708/2003, 158/2004, VII Τμ. 1109/2005, 1376, 1385/2006, 2105/2007 κ.ά.). Στην έννοια δε του διαχειριστικού ελλείμματος εμπίπτει μεταξύ άλλων αφενός η επί έλαττον αδικαιολόγητη διαφορά μεταξύ της ποσότητας των χρημάτων, ενσήμων, υλικών κ.λπ. που έπρεπε να υπάρχει, σύμφωνα με τα εξαγόμενα από τους τηρούμενους λογαριασμούς αποτελέσματα και με βάση τα νόμιμα διαχειριστικά στοιχεία και εκείνης που πράγματι υπάρχει (Ε.Σ. Ολομ. 877/2016, 722/2012, 1716, 2335/2009, 452, 1456/2008, 169/2005, 976/2000, 765/1998, 1051/1995 κ.ά.), αφετέρου η διενέργεια ανοίκειων πληρωμών, δηλαδή πληρωμών που είτε δεν στηρίζονται σε πλήρη και νόμιμα δικαιολογητικά, είτε για την πραγματοποίησή τους δεν τηρήθηκαν οι νόμιμες διαδικασίες εκ μέρους του υπολόγου, είτε έγιναν αχρεωστήτως από υπαιτιότητα του υπολόγου (Ε.Σ. Ολομ. 453/2008, 736/2007, VII Τμ. 583/2014, 940/2013, 3580/2009, 1837/2008, 2177/ 2010, 1006/2007 κ.ά.). Για τα διαπιστούμενα στη διαχείρισή τους ελλείμματα, οι δημόσιοι υπόλογοι και οι υπόλογοι Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. ευθύνονται κατ' αρχήν για κάθε πταίσμα, δηλαδή και για ελαφρά αμέλεια, απαλλάσσονται δε μόνον εάν επικαλεσθούν και αποδείξουν ότι δεν τους βαρύνει καμία υπαιτιότητα ως προς την επέλευση του ελλείμματος (Ε.Σ. Ολομ. 169/2005, 23/2004, 1187/1988, VII Τμ. 111, 112/2006, 1590/2017, 479, 480/2018).

4. Περαιτέρω, ως συνευθυνόμενος, κατά το άρθρο 12 παρ. 1 του ν.δ/τος 1264/1942 «Περί τροποποίησης και συμπλήρωσης των διατάξεων περί Οικονομικής Επιθεώρησης» (Α' 100), που κυρώθηκε και διατηρήθηκε σε ισχύ με την 312/1946 Π.Υ.Σ. (Α' 188), θεωρείται εκείνος που, χωρίς να είναι ή να θεωρείται από τον νόμο δημόσιος υπόλογος ή να άσκησε εν τοις πράγμασι (de facto) έργο υπολόγου, αναμειγνύεται με οποιοδήποτε τρόπο στη διαχειριστική διαδικασία, η ανάμειξή του δε αυτή τελεί σε αιτιώδη συνάφεια με τη δημιουργία του ελλείμματος, αποτελεί, δηλαδή, αναγκαίο και ικανό όρο για την επέλευσή του (πρόσφορη αιτιότητα). Τούτο δε, υπό την ειδικότερη έννοια ότι χωρίς τις συγκεκριμένες πράξεις ή παραλείψεις του προσώπου αυτού δεν θα μπορούσε να αρχίσει και να περατωθεί η σχετική διαχειριστική διαδικασία και να προκληθεί το διαπιστούμενο έλλειμμα (Ε.Σ. Ολομ. 1028/2017, 5234/2015, 1456/2008, IV Τμ 1671/2010, 1551/2008, 2210/2005, I Τμ. 945/2009). Για τον λόγο αυτό, ο συνευθυνόμενος αφενός ευθύνεται αλληλεγγύως με τον υπόλογο για την αποκατάσταση του ελλείμματος, αφετέρου η αλληλεγγύως αυτών ευθύνη (υπολόγου και συνευθυνομένου) αφορά τόσο στο μέτρο της ευθύνης τους (νόθος αντικειμενική ευθύνη)

για το διαπιστούμενο έλλειμμα, όσο και στην έκταση των υποχρεώσεών τους (Ε.Σ. Ολομ. 1241/2014, 2325/2012, 1034/2011, 1456/2008, 2444/2007, 1306/ 2001, 1053/1998, 750/1991, 859/1990 κ.ά.). Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, εάν διαπιστωθεί έλλειμμα στη διαχείριση υπολόγου, καταλογίζεται, με αιτιολογημένη απόφαση, εκτός από τον ασκούντα άμεσα τη διαχείριση (εν στενή εννοία) υπόλογο και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, που ευθύνεται αλληλεγγύως με αυτόν, εφόσον συνέβαλε άμεσα και ουσιωδώς, με εν ευρεία εννοία διαχειριστικές πράξεις ή παραλείψεις του, στη δημιουργία του ελλείμματος (Ε.Σ. Ολομ. 1028/ 2017, 1456/2008, 2444/2007, 2161/2006, 859, 867/1990, VII Τμ. 2331/2017, I Τμ. 939, 945/ 2009).

5. Εξάλλου, σύμφωνα με τα άρθρα 203 παρ. 1 έως 5, 198 παρ. 3 και 200 παρ. 1 του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995, ΦΕΚ Α' 231), οι δήμοι μπορούν να συνιστούν Ν.Π.Δ.Δ., τα οποία υπάγονται στην εποπτεία τους και διοικούνται από διοικητικό συμβούλιο (Δ.Σ.), με πρόεδρο το δήμαρχο του οικείου δήμου ή δημοτικό σύμβουλο ή άλλο αιρετό ή μη μέλος που ορίζεται από το οικείο δημοτικό συμβούλιο. Τα θέματα τα σχετικά με τη διαχείριση των ανωτέρω δημοτικών Ν.Π.Δ.Δ. ρυθμίζονται με κανονισμούς που ψηφίζουν τα οικεία δημοτικά συμβούλια, σε κάθε δε περίπτωση, εφαρμόζονται σ' αυτά οι ισχύουσες για τους δήμους διατάξεις, σχετικά με τον προϋπολογισμό, το οικονομικό έτος, τον απολογισμό, την ταμειακή υπηρεσία και την οικονομική διαχείρισή τους. Επομένως, η χρηματική διαχείριση των δημοτικών Ν.Π.Δ.Δ. ρυθμίζεται από τον, σύμφωνο με τις αντίστοιχες ρυθμίσεις που ισχύουν για τους δήμους, οικείο κανονισμό και συμπληρωματικά από τις αναλογικά εφαρμοζόμενες σχετικές διατάξεις του εκάστοτε ισχύοντος Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων και του β.δ. της 17.5/15.6.1959 (ΦΕΚ Α' 114, διόρθ. σε ΦΕΚ Α' 145 και Α' 197) «Περί οικονομικής διοίκησης και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων» (βλ. αποφ. IV Τμ. 2143/2005, VII Τμ. 5016/2013, 873/2016.). Σύμφωνα, δε, με τις αναλογικώς εφαρμοζόμενες διατάξεις του άρθρου 86 παρ. 1 περ. γ και ε' του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006, Α' 114), που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, και των άρθρων 12, 13, 14, 20, 21, 22, 23, 24 παρ. 2, 25, 45, 46, 48 και 60 παρ. 1 και 2 του ως άνω β.δ/τος 17.5/15.6.1959, ο Πρόεδρος του Δ.Σ. δημοτικού Ν.Π.Δ.Δ. εντέλλεται, κατ' αναλογία με το Δήμαρχο, την εκτέλεση, με επιμέλεια της αρμόδιας υπηρεσίας, των δαπανών του νομικού προσώπου, αν αυτές ανάγονται στην αρμοδιότητά του, ή εισηγείται την έγκριση αυτών από το διοικητικό συμβούλιο (Δ.Σ.), αν πρόκειται περί θέματος της αρμοδιότητάς του, προβαίνει στη συνέχεια, μέσω των οικείων υπηρεσιών, στην εκκαθάρισή τους και, αφού ελέγξει τη νομιμότητά τους, υπογράφει το σχετικό χρηματικό ένταλμα, στο οποίο πρέπει να αναφέρεται μεταξύ άλλων η αιτία της πληρωμής και να επισυνάπτονται όλα τα νόμιμα δικαιολογητικά, από τα οποία πρέπει να προκύπτει σαφώς το δικαίωμα του πιστωτή (βλ. Ε.Σ. VII Τμ. 10/2018, 480/2018, 873/2016, 2240/2008, 2105/2007, 291/2006, και IV Τμ. 924, 1430/2003, 158/2004, 1254/2005). Στο πλαίσιο αυτό, η, κατά τα ανωτέρω, έκδοση και υπογραφή από τον Πρόεδρο του Δ.Σ. χρηματικού εντάλματος για την πληρωμή δαπάνης του δημοτικού Ν.Π.Δ.Δ. συνιστά πράξη διαχείρισης επί των χρημάτων του εν λόγω νομικού προσώπου, η οποία του προσδίδει την ιδιότητα του υπόλογου, με συνέπεια αυτός να ευθύνεται και για ελαφρά αμέλεια για κάθε μη νόμιμη ή ανοίκεια πληρωμή που διενεργήθηκε με τα ως άνω χρηματικά εντάλματα, η οποία, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη, συνιστά έλλειμμα στη διαχείριση του δημοτικού Ν.Π.Δ.Δ. και καταλογίζεται σε βάρος του (βλ. VII Τμ. 873/2016, 5016, 3217, 1869, 958/ 2013, 1677/2012, 1709, 1708, 1707/2007, πρβλ. Ολομ. Ελ.Συν. 1983/2013, 1/2007).

6. Για την ανάθεση υπηρεσιών από τα Ν.Π.Δ.Δ. των Δήμων και μέχρι την έκδοση του προεδρικού διατάγματος που προβλέπεται στην παρ. 2 του άρθρου 209 του ν. 3463/2006 (Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων), προϋπολογιζόμενης δαπάνης που δεν

εμπίπτει στα όρια εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, εφαρμόζονται οι διατάξεις του π.δ. 28/1980 «Περί εκτελέσεως έργων και προμηθειών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως» (Α' 11) και συμπληρωματικά οι διατάξεις του π.δ. 118/2007 «Κανονισμός Προμηθειών Δημοσίου» (Α' 150). Συγκεκριμένα, στο άρθρο 26 του ως άνω π.δ. 28/1980 ορίζεται ότι : «Η σύμβασις συνάπτεται δια της υπογραφής συμφωνητικού, πρωτοκολλουμένου αυθημερόν εις το πρωτόκολλον του οικείου δήμου ή κοινότητας», στο άρθρο 67 παρ. 1 ότι: «Η παραλαβή εκάστης δημοτικής προμηθείας εκτελείται υπό επιτροπής αποτελουμένης εκ δύο υπαλλήλων του δήμου και ενός δημοτικού συμβούλου, εν ελλείψει δε υπαλλήλων ορίζονται ισάριθμοι αυτών δημοτικοί σύμβουλοι. Οι δημοτικοί σύμβουλοι ορίζονται υπό του δημοτικού συμβουλίου, οι δε υπάλληλοι υπό του δημάρχου, προτιμωμένων των κατά βαθμόν ανωτέρων 2. (...) 3. (...) 4. Δια πάσαν γενομένην προμήθειαν συντάσσεται πρωτόκολλον παραλαβής εις τριπλούν τουλάχιστον, υπογραφόμενον υπό των μελών της κατά τα ανωτέρω επιτροπής παραλαβής (...). Εις το πρωτόκολλον παραλαβής αναγράφεται η ημερομηνία, τα ονόματα των μελών της επιτροπής και του προμηθευτού, η θέσις εξ ης έγινε η προμήθεια ως και τα ποσά των γενομένων προμηθειών κατ' είδος επί την αντίστοιχον τιμήν, τα μερικά ποσά της δαπάνης και το σύνολον ταύτης (...)» και στο άρθρο 70 παρ. 1 ότι: «αι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται γενικώς και κατ' αναλογίαν και επί της εκτελέσεως προμηθειών, εργασιών και μεταφορών των δήμων και κοινοτήτων». Τέλος, στο άρθρο 23 του π.δ. 118/2007 ορίζεται ότι: «1. Στον προμηθευτή στον οποίο έγινε κατακύρωση ή ανάθεση προμήθειας, αποστέλλεται σχετική ανακοίνωση που περιλαμβάνει τουλάχιστον τα παρακάτω στοιχεία.: α. Το προς προμήθεια είδος. β. Την ποσότητα. γ. Την τιμή. δ. Τον φορέα για τον οποίο προορίζεται το υλικό. ε. Τη συμφωνία της κατακύρωσης ή της ανάθεσης με τους όρους της διακήρυξης και της πρόσκλησης καθώς και με το σχέδιο σύμβασης που έχει επισυναφθεί στη διακήρυξη. στ. Την προθεσμία υπογραφής της σύμβασης. 2. Με την ανακοίνωση η σύμβαση θεωρείται ως συναφθείσα, το δε έγγραφο της σύμβασης που ακολουθεί έχει αποδεικτικό μόνο χαρακτήρα». Από το σύνολο των ως άνω διατάξεων συνάγεται ότι στις περιπτώσεις πληρωμής προμηθειών ή υπηρεσιών, πρέπει στα δικαιολογητικά του χρηματικού εντάλματος να επισυνάπτονται, εκτός των άλλων, και πρωτόκολλο παραλαβής της προμήθειας ή βεβαίωση καλής εκτέλεσης των εργασιών (σύμφωνα με το άρθρο 67 του π.δ/τος 28/1980, που εφαρμόζεται ανάλογα και επί υπηρεσιών) (VII Τμ. 22/2018) καθώς και η έγγραφη σύμβαση που έχει συναφθεί μεταξύ του Ν.Π.Δ.Δ. και του φερόμενου ως δικαιούχου του χρηματικού εντάλματος, δοθέντος ότι, για λόγους ασφάλειας δικαίου, ως κανόνας για τις καταρτιζόμενες από τα δημοτικά Ν.Π.Δ.Δ. συμβάσεις παροχής υπηρεσιών επιβάλλεται ο έγγραφος τύπος, ο οποίος προβλέπεται ως συστατικός και τυχόν παράλειψή του καθιστά τη σχετική σύμβαση άκυρη (VII Τμ. 976, 977/2018).

7. Εξάλλου, από τις διατάξεις της παρ. 10 του άρθρου 12 του ν. 2503/1997 (Α' 107), με την οποία αντικαταστάθηκε το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 106 του ν. 1188/1981 (Α' 204) «Κώδικας προσωπικού Ο.Τ.Α.», των άρθρων 48 και 49 του ν. 3584/2007 «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων» (Α' 143) και της παρ. 1 του άρθρου 16 του ν. 3205/ 2003 «Μισθολογικές ρυθμίσεις λειτουργών και υπαλλήλων του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α., μονίμων στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και αντιστοιχών της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού και Λιμενικού Σώματος και άλλες συναφείς διατάξεις» (Α' 297) συνάγεται ότι οι υπάλληλοι των δημοτικών Ν.Π.Δ.Δ., στους οποίους εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 3584/2007 βάσει του άρθρου 3 αυτού, επιτρέπεται να παρέχουν και υπερωριακή εργασία με αμοιβή, μετά από απόφαση του αρμόδιου για το διορισμό τους οργάνου (Προέδρου του νομικού προσώπου), με τους ίδιους, όμως, όρους, προϋποθέσεις και περιορισμούς που ισχύουν κάθε φορά για τους δημοσίους υπαλλήλους. Ειδικότερα

δικαιούνται αμοιβή για υπερωριακή εργασία πέρα από το κανονικό τους ωράριο, μόνον όταν η παροχή της επιβάλλεται για την αντιμετώπιση έκτακτων, εποχιακών ή όλως απρόβλεπτων υπηρεσιακών αναγκών, που μνημονεύονται υποχρεωτικά στην απόφαση έγκρισης της εργασίας αυτής, η έκδοση της οποίας από το αρμόδιο για το διορισμό του υπαλλήλου όργανο συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για τη νόμιμη παροχή της υπερωριακής εργασίας.

8. Τέλος, με τις διατάξεις των άρθρων 34 του ν. 3801/2009 (ΦΕΚ Α' 163/ 4.9.2009) και 29 παρ. 3 του ν. 3838/2010 (ΦΕΚ Α' 49/24.3.2010) προβλέπεται η, κατά πλάσμα δικαίου, αναδρομική νομιμοποίηση δαπανών, που διενεργήθηκαν, το μεν μετά την 1.7.2005 το δε, μετά την επελθούσα επεκτατική εφαρμογή του ρυθμιστικού τους πεδίου, και μέχρι 30.6.2005, αποκλειστικά από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, τους Δήμους, τις Κοινότητες και τους Συνδέσμους Δήμων και Κοινοτήτων, είτε οι δαπάνες αυτές απορρέουν από την άσκηση αρμοδιοτήτων που δεν προβλέπονται ρητώς στην κείμενη νομοθεσία, είτε απορρέουν από την άσκηση ρητώς προβλεπομένων από τη σχετική νομοθεσία αρμοδιοτήτων τους, για τις οποίες (δαπάνες) συνέτρεξαν πλημμέλειες κατά τη διαδικασία ανάληψής τους, υπό τις τασσόμενες προϋποθέσεις, που ορίζονται ως σωρευτικώς συντρέχουσες, ήτοι: α) οι εν λόγω δαπάνες να αφορούν σε έργα, εργασίες, προμήθειες, παροχή υπηρεσιών, μισθώματα ή χρηματοδοτήσεις, β) να έχουν εξοφληθεί, γ) να βεβαιώνεται αρμοδίως η εκτέλεση του αντικειμένου για το οποίο έλαβε χώρα η καταβολή τους και δ) να μην έχουν ακυρωθεί οι σχετικές γενεσιουργές των δαπανών αυτών πράξεις από τον αρμόδιο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή από άλλο διοικητικό όργανο, στο πλαίσιο της διοικητικής εποπτείας επί των Ο.Τ.Α. και των νομικών τους προσώπων δημοσίου δικαίου (βλ. απόφ. Ελ. Συν. VII Τμ. 259/2012, 873/2016, 480/2018).

9. Στην υπό κρίση υπόθεση, από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου της δικογραφίας προκύπτουν τα ακόλουθα: Ο εκκαλόν, δυνάμει αποφάσεων του δημοτικού συμβουλίου του Δήμου Κ..., διετέλεσε κατά τα έτη 2007, 2008, 2009 και 2010 Πρόεδρος του Δ.Σ. του δημοτικού Ν.Π.Δ.Δ. με την επωνυμία «Ν.Π.Δ.Δ. Κ... Π... και Β... Σ...», καθολικός διάδοχος του οποίου κατέστη μεταγενέστερα το εφεσίβλητο νομικό πρόσωπο. Μετά από καθολικό κατασταλτικό έλεγχο που διεξήχθη από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο Δήμο Κ... στην οικονομική διαχείριση των ετών 2007, 2008 και 2009 του ως άνω νομικού προσώπου, διαπιστώθηκαν μη νόμιμες (ανοίκειες) δαπάνες, παράτυπες εισπράξεις τροφείων και εξωλογιστικές διαχειρίσεις εσόδων και δαπανών, για τις οποίες συντάχθηκαν τα .../οικ. έτος 2007/2015, .../οικ. έτος 2008/2015 και .../οικ. έτος 2009/2015 Φύλλα Μεταβολών και Ελλείψεων, αντιστοίχως, που κοινοποιήθηκαν μεταξύ άλλων στον εκκαλούντα. Ακολούθως, λόγω μερικής εκτέλεσης των φύλλων αυτών, εκδόθηκαν από τον ανωτέρω Επίτροπο οι προσβαλλόμενες πράξεις, με τις οποίες, πλην άλλων, καταλογίστηκε υπέρ του ως άνω νομικού προσώπου και εις βάρος του εκκαλούντος, αλληλεγγύως με τον ταμία και τη διευθύντρια του νομικού αυτού προσώπου τα κάτωθι ποσά : Α) 55.385,34 ευρώ για το διαχειριστικό έτος 2007, 68.532,18 ευρώ για το διαχειριστικό έτος 2008 και 173.409,16 ευρώ και 37.536,39 ευρώ για το διαχειριστικό έτος 2009, τα οποία κρίθηκαν ότι συνιστούν έλλειμμα της διαχείρισης του ανωτέρω νομικού προσώπου κατά τα ανωτέρω έτη, διότι, ως Πρόεδρος του Δ.Σ., υπέγραψε τα χρηματικά εντάλματα (Χ.Ε.) : i) 25, 40, 41, 42, 43, 57, 61, 95, 98, 104, 148, 156, 160, 161, 231, 240, 245, 250, 255, 274, 276, 280, 291, 292, 300, 302 και 303, οικονομικού έτους 2007, ii) 14, 15, 16, 19, 135, 178, 216, 217, 219, 220, 272, 300, 331, 332, 346, 356, 366, 381 και 382, οικονομικού έτους 2008 και iii) 186, 132, 121, 126, 142, 143, 158, 161, 181, 183, 203, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 217, 218, 223, 225, 227, 256, 257, 261, 262, 263, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 278, 294, 296, 297, 298, 299, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 322,

323, 324 και 325, οικονομικού έτους 2009, με τα οποία καταβλήθηκαν μη νομίμως (ανοικείως) στους φερόμενους ως δικαιούχους δαπάνες για προμήθειες, εκτέλεση εργασιών και παροχή διαφόρων υπηρεσιών, καθόσον στα δικαιολογητικά των ενταλμάτων αυτών είτε δεν επισυνάπτονταν πρωτόκολλα παραλαβής των παρεχόμενων προμηθειών και βεβαίωση καλής εκτέλεσης υπηρεσιών είτε περιλαμβάνονταν πρωτόκολλα παραλαβής ή βεβαιώσεις καλής εκτέλεσης που υπογράφονταν αναρμοδίως από τον εκκαλούντα και όχι από τα μέλη των οικείων επιτροπών παραλαβής, ενώ για ορισμένα από αυτά (Χ.Ε. 261 και 299, οικονομικού έτους 2009) δεν είχαν επίσης επισυναφθεί οι οικείες συμβάσεις, Β) 3.278,40 ευρώ για το διαχειριστικό έτος 2007, 3.264,80 ευρώ για το διαχειριστικό έτος 2008 και 3.018,24 ευρώ για το διαχειριστικό έτος 2009, τα οποία κρίθηκαν, αντιστοίχως, ότι συνιστούν έλλειμμα, διότι ο εκκαλών, ως Πρόεδρος του Δ.Σ., υπέγραψε το 204, οικονομικού έτους 2007, 371, οικονομικού έτους 2008 και 307, οικονομικού έτους 2009 Χ.Ε., με τα οποία καταβλήθηκε στη Διευθύντρια του νομικού προσώπου, Β... Π... - Τ..., αποζημίωση για την παροχή κατά τα έτη αυτά πρόσθετης (πέραν του νομίμου ωραρίου) απασχόλησης που αφορά ειδικότερα στην τήρηση των πρακτικών συνεδριάσεων του Δ.Σ., επειδή i) στα επισυναπτόμενα δικαιολογητικά των ανωτέρω Χ.Ε. δεν περιλαμβάνονταν σχετικές αποφάσεις, με τις οποίες ανατέθηκε στην ως διευθύντρια η τήρηση των πρακτικών συνεδρίασης του νομικού προσώπου και εγκρίθηκε η υπερωριακή απασχόλησή της για την εκτέλεση των καθηκόντων αυτών, ούτε επίσης αντίγραφα των πρακτικών συνεδρίασης του Δ.Σ. του Ν.Π.Δ.Δ., που συντάχθηκαν κατά τα ανωτέρω έτη από την φερόμενη ως άνω δικαιούχο, ούτως ώστε να αποδεικνύεται ο συνολικός χρόνος της υπερωριακής απασχόλησής της και ii) στο εντελλόμενο ποσό των ανωτέρω Χ.Ε. δεν είχαν γίνει οι κατά τα άρθρα 98 του ν.δ. 3260/1962 και 27 του π.δ. 422/1981 κρατήσεις υπέρ του Ταμείου Προνοίας Δημοσίων Υπαλλήλων και του Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων αντίστοιχα, Γ) 5.342 ευρώ για το διαχειριστικό έτος 2008 και 3.339 ευρώ για το διαχειριστικό έτος 2009, που κρίθηκαν ομοίως ότι αποτελούν έλλειμμα, διότι ο εκκαλών, ως Πρόεδρος του Δ.Σ., υπέγραψε τα 118, 206, 298 και 369, οικονομικού έτους 2008, καθώς και τα 91, 169, 238, οικονομικού έτους 2009, Χ.Ε., με τα οποία μη νομίμως καταβλήθηκε στη ως άνω διευθύντρια αποζημίωση λόγω υπερωριακής απασχόλησής της κατά τα ως άνω έτη, επειδή i) στα επισυναπτόμενα δικαιολογητικά των ανωτέρω Χ.Ε. δεν περιλαμβάνονταν μεταξύ άλλων απόφαση του προέδρου του νομικού προσώπου για την ανάγκη καθιέρωσης υπερωριακής εργασίας στο νομικό πρόσωπο και βεβαίωση του ανωτέρω οργάνου για τον αριθμό των ωρών και το είδος της υπερωριακής απασχόλησης που παρείχε κατά τα ανωτέρω έτη η ως άνω φερόμενη δικαιούχος και ii) στο εντελλόμενο ποσό των ανωτέρω Χ.Ε. δεν είχαν ομοίως γίνει οι κατά τα άρθρα 98 του ν.δ. 3260/1962 και 27 του π.δ. 422/1981 κρατήσεις υπέρ του Ταμείου Προνοίας Δημοσίων Υπαλλήλων και του Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων, αντίστοιχα.

10. Με δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στις προηγηθείσες σκέψεις 6 και 7 της παρούσας, οι αναφερόμενες ως άνω δαπάνες, καταβλήθηκαν ανοικείως, ήτοι χωρίς να στηρίζονται σε πλήρη και νόμιμα δικαιολογητικά, από τα οποία να προκύπτει νομίμως η απαίτηση των φερόμενων ως δικαιούχων. Επιπλέον, οι εντελλόμενες ως άνω δαπάνες, κατά το μέρος που με αυτές πληρώθηκε αποζημίωση στη διευθύντρια για την τήρηση από αυτήν των πρακτικών συνεδρίασης του Δ.Σ. του νομικού προσώπου κατά τα έτη 2007, 2008 και 2009 καθώς και για την παροχή από αυτήν υπερωριακής απασχόλησης κατά έτη 2008 και 2009 χωρίς να γίνουν οι νόμιμες κρατήσεις υπέρ του Μ.Τ.Π.Υ. και του Τ.Π.Δ.Υ., καταβλήθηκαν αχρεωστήτως. Επομένως, τα ποσά των δαπανών αυτών, που συνιστούν αντιστοίχως έλλειμμα στη διαχείριση των ετών 2007, 2008 και 2009 του εφεσίβλητου νομικού προσώπου, νομίμως καταλογίστηκαν στον εκκαλούντα, ο οποίος στην προκειμένη περίπτωση ευθύνεται ως

υπόλογος, δεδομένου ότι, υπογράφοντας, ως πρόεδρος του Δ.Σ., τα ανωτέρω χρηματικά εντάλματα, προέβη σε πράξεις διαχείρισης επί των χρημάτων του εν λόγω νομικού προσώπου.

11. Με την κρινόμενη έφεση, ο εκκαλών, στρεφόμενος κατά των παραπάνω καταλογιστικών πράξεων, ζητεί την ακύρωσή τους, υποστηρίζοντας, όσον αφορά ειδικότερα το έλλειμμα που διαπιστώθηκε εξαιτίας της μη νόμιμης πληρωμής αποζημίωσης στη διευθύντρια του νομικού προσώπου για την τήρηση από αυτήν των πρακτικών συνεδρίασης του Δ.Σ., ότι α) οι ισχύουσες κατά τα κρίσιμα έτη διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 10 του ν. 2503/1997 καθώς και των άρθρων 48 και 49 του ν. 3584/2007, σύμφωνα με τις οποίες για την νόμιμη παροχή πρόσθετης ή υπερωριακής απασχόλησης στους Ο.Τ.Α. απαιτείται η έκδοση από τον Δήμαρχο σχετικής εγκριτικής απόφασης, εφαρμόζονται μόνο στους δημοτικούς υπαλλήλους που ασκούν την ως άνω πρόσθετη ή υπερωριακή απασχόληση στους Ο.Τ.Α. ή σε Ν.Π.Δ.Δ. αυτών και όχι στους υπαλλήλους των δημοτικών νομικών προσώπων, όπως εν προκειμένω ήταν η Διευθύντρια του εφεσίβλητου Ν.Π.Δ.Δ., β) για την τήρηση των πρακτικών συνεδρίασης του Δ.Σ. από τη Διευθύντρια δεν ήταν αναγκαία η έκδοση σχετικής απόφασης ανάθεσης από τον πρόεδρο του νομικού προσώπου, δοθέντος ότι η τήρηση από αυτήν (Διευθύντρια) των εν λόγω πρακτικών προβλεπόταν ευθέως από το άρθρο 8 του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας του Ν.Π.Δ.Δ. «Π... και Β... Σ... Δήμου Κ...» ενόψει του ότι δεν υπηρετούσε σε αυτό υπάλληλος κλάδου διοικητικού με καθήκοντα γραμματέα και γ) από τα πρακτικά συνεδριάσεων του Δ.Σ. του ανωτέρω νομικού προσώπου, που έπρεπε, σύμφωνα με τις προσβαλλόμενες καταλογιστικές πράξεις, να επισυναφθούν στα οικεία ως άνω Χ.Ε. δεν προκύπτει η ημερομηνία σύνταξής τους καθώς και το πρόσωπο που τα συνέταξε, ούτε άλλωστε από το νόμο προβλέπεται η υποχρέωση ειδικής αναφοράς σε αυτά του χρόνου σύνταξης αυτών από τον επιφορτιζόμενο με το συγκεκριμένο καθήκον υπάλληλο. Οι ανωτέρω, όμως, ισχυρισμοί είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι, το μεν διότι οι διατάξεις τόσο του άρθρου 12 παρ. 10 του ν. 2503/1997, που αντικατέστησε την παρ. 2 του άρθρου 106 του προϋσχύοντος και κυρωθέντος με τον ν. 1188/1981 Κώδικα κατάστασης προσωπικού των Ο.Τ.Α., όσο και του άρθρου 49 του ν. 3584/ 2007, με τον οποίο κυρώθηκε ο ισχύων κώδικας κατάστασης δημοτικών και κοινοτικών υπαλλήλων, εντασσόμενες στο κεφάλαιο Ι των ανωτέρω Κωδίκων, εφαρμόζονται και στους υπαλλήλους των δημοτικών Ν.Π.Δ.Δ., κατά ρητή πρόβλεψη των άρθρων 2 και 3 αυτών, αντίστοιχα, το δε διότι με το οικείο άρθρο του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο ΟΕΥ του Ν.Π.Δ.Δ. «Π... και Β... Σ... Δήμου Κ...» παρέχεται στη Διευθύντρια η αρμοδιότητα για τήρηση των πρακτικών, σε περίπτωση ελλείψεως του αρμόδιου υπαλλήλου, δίχως, όμως, να καταργούνται σε περίπτωση που η ως άνω αρμοδιότητα παρέχεται επιπρόσθετα ή υπερωριακά οι εν λόγω διατάξεις των προαναφερόμενων Κωδίκων, με τις οποίες ρυθμίζεται το διαφορετικό ζήτημα της υποχρέωσης έκδοσης απόφασης για την ανάθεση πρόσθετης απασχόλησης και υπερωριακής εργασίας. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 15 του κυρωθέντος, με το πρώτο άρθρο του ν. 2690/1999, Κώδικα διοικητικής διαδικασίας (Α' 45), που έχει πλην άλλων εφαρμογή και στα δημοτικά Ν.Π.Δ.Δ. (βλ. άρθρο 2 του νόμου αυτού), στο τέλος κάθε συνεδρίασης του Δ.Σ. των ανωτέρω νομικών προσώπων συντάσσονται πρακτικά από τον γραμματέα που επικυρώνονται από τον πρόεδρο, στα οποία μεταξύ άλλων αναφέρεται ο τόπος και ο χρόνος εκάστης συνεδρίασης καθώς και τα μέλη και ο γραμματέας που συμμετείχαν σε αυτήν, παρέχοντας περί τούτων, ως εκ του χαρακτήρα τους ως δημοσίων εγγράφων, πλήρη απόδειξη, η οποία δύναται να ανατραπεί μόνο με την προσβολή και την κήρυξή τους ως πλαστών. Αβάσιμος, επίσης, καθίσταται και ο επικουρικός προβαλλόμενος από τον εκκαλούντα ισχυρισμός ότι οι δαπάνες, που αναφέρονται ανωτέρω στη σκέψη 9 της παρούσας και κρίθηκαν ανοίκειες με τις προσβαλλόμενες

καταλογιστικές πράξεις, νομιμοποιήθηκαν αναδρομικά με τη διάταξη του άρθρου 34 του ν. 3801/2009. Τούτο, διότι στο πεδίο εφαρμογής της ανωτέρω νομιμοποιητικής διάταξης δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες των δημοτικών Ν.Π.Δ.Δ., όπως εν προκειμένω του ανωτέρω Ν.Π.Δ.Δ. του Δήμου Κιλκίς, περαιτέρω δε η επίμαχη διάταξη, ως δημοσιονομική, ερμηνεύεται στενά και δεν μπορεί, πλην των Συνδέσμων Δήμων και Κοινοτήτων που ρητώς αναφέρονται σε αυτή, να εφαρμοστεί αναλογικά και στα λοιπά νομικά πρόσωπα των Ο.Τ.Α.. Σε κάθε περίπτωση, ακόμα και αν ήθελε θεωρηθεί εφαρμοστέα αναλογικά η διάταξη αυτή, από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ότι πληρούται η υπό στοιχείο γ' προϋπόθεση της ως άνω διάταξης για τη νομιμοποίηση των επίμαχων δαπανών, δοθέντος ότι ελλείπει των απαιτούμενων από τις οικείες περί προμηθειών και παροχής υπηρεσιών διατάξεις πρωτοκόλλων καλής εκτέλεσης και παραλαβής καθώς και οποιασδήποτε άλλης βεβαίωσης αρμοδίου οργάνου του ανωτέρω νομικού προσώπου περί πραγματοποίησης των επίμαχων δαπανών, δεν αποδεικνύεται ότι έχουν πράγματι εκτελεστεί οι ανωτέρω προμήθειες και υπηρεσίες, καθώς και η υπερωριακή απασχόληση της Διευθύντριας του ως άνω Ν.Π.Δ.Δ., στις οποίες ερείδεται η καταβολή των σχετικών δαπανών.

12. Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 236, 239 και 240 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 3463/2006 και ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο «Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων» (Α' 114), τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που έχουν συσταθεί για την εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού των Ο.Τ.Α., διοικούνται από διοικητικό συμβούλιο, ενώ για τα ζητήματα που αφορούν στην ταμειακή και οικονομική διαχείρισή τους εφαρμόζονται οι αντίστοιχες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας που αφορούν στους Δήμους. Περαιτέρω, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 3, 4, 46, 48, 54, 55, 56, 58 και 63 του β.δ. της 17.5/15.6.1959 «Περί οικονομικής διοίκησης και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων» (Α' 114, διόρθ. Α' 145 και 197) συνάγεται ότι τις εισπράξεις των εσόδων ενεργεί ο ταμίας είτε ο ίδιος, είτε δια ειδικώς προς τούτο εντεταλμένων (εισπρακτορικών) οργάνων. Εξάλλου, ως προς την εισπραξη των εσόδων δημοτικού νομικού προσώπου από όργανα, τα οποία είτε έχουν ορισθεί αρμοδίως και ειδικώς προς τον σκοπό αυτό, είτε έχουν αναλάβει de facto τη διενέργεια της σχετικής διαδικασίας, απαιτείται, κατόπιν έκδοσης του προβλεπόμενου αποδεικτικού εισπραξης, η κατάθεση των εισπραχθέντων στο ταμείο του νομικού προσώπου ή του Δήμου, που ασκεί την ταμειακή υπηρεσία αυτού, κατά περίπτωση. Ειδικότερα, η παράδοση των εισπράξεων γίνεται με βάση τις εκδοθείσες από τον εισπράκτορα διπλότυπες αποδείξεις εισπραξης, οι οποίες κόβονται από θεωρημένο από την υπηρεσία βιβλίο (μπλοκ), ενώ τα κατατιθέμενα ποσά συνοδεύονται από σχετική κατάσταση εκδοθέντων αποδεικτικών εισπραξης, τα οποία ελέγχονται από τον ταμία. Στη συνέχεια, εκδίδεται από τον ταμία γραμμάτιο εισπραξης και συντάσσεται, όπισθεν του στελέχους του τελευταίου χρησιμοποιηθέντος αποδεικτικού εισπραξης, σχετική πράξη που υπογράφεται από τον ταμία, τον εισπράκτορα και τον ελεγκτή. Επομένως, στην περίπτωση κατά την οποία εισπράττονται χρηματικά ποσά, τα οποία ανήκουν στα νομικά πρόσωπα των Δήμων, πλην όμως, τα ποσά αυτά δεν εισάγονται ως έσοδα στη διαχείρισή τους μέσω της ταμειακής υπηρεσίας αυτών σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία, προκαλείται ισόποσο έλλειμμα, το οποίο και καταλογίζεται σε βάρος του ταμία ή του ασκούντος την ταμειακή υπηρεσία των νομικών αυτών προσώπων καθώς και οποιουδήποτε συνέβαλε ουσιωδώς με πράξεις ή παραλείψεις του στη δημιουργία του ελλείμματος αυτού (Ε.Σ. Ολομ. 453/2008, VII Τμ. 1283, 309/2018, 2331/2017, 179/2013, 2176/2010, 3580/2009, 1006/2007, 1376/2006, IV Τμ. 158, 159/2004, 15/2003).

13. Εξάλλου, στον κανονισμό λειτουργίας του Ν.Π.Δ.Δ. «Π... και Β... Σ... του Δήμου Κ...», ορίζεται, στο άρθρο 3 με τίτλο «Όργανα διοίκησης», ότι «1. Το νομικό πρόσωπο (...) διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο (...), στο άρθρο 5 ότι το Δ.Σ. «

(...) φροντίζει για την έγκαιρη βεβαίωση και είσπραξη των πόρων του Ν.Π.Δ.Δ. και παρακολουθεί και ελέγχει τακτικά τη διαχείριση τη χρηματική, καθώς και του υλικού, την οποία ειδικότερα παρακολουθεί ο υπάλληλος Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών», στο άρθρο 7 περί αρμοδιοτήτων του Προέδρου του Δ.Σ., ότι αυτός επιμελείται της εκτελέσεως των αποφάσεων του Δ.Σ., στο άρθρο 14 με τίτλο «Πόροι του Ν.Π.Δ.Δ.», ότι « (...) Β. Πόροι του Ν.Π.Δ.Δ. είναι ακόμη και τα τροφεία και κόμιστρα που μπορεί να επιβάλλει το Διοικητικό Συμβούλιο (...), στο άρθρο 23 ότι «Υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών (...) β. Λογιστικού ή διαχειριστών (...) 5. Συγκεντρώνει όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά, με βάση τα οποία εκδίδει τα χρηματικά εντάλματα πληρωμής, τα οποία συνυπογράφει με τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου. 6. Είναι υπεύθυνος για την τήρηση γενικά των λογαριασμών, τη συγκέντρωση των παραστατικών στοιχείων της διαχείρισης και τη φύλαξη και ταξινόμηση των δικαιολογητικών εισπράξεων και πληρωμών, έτσι που να είναι ευχερής ο έλεγχος σε οποιοδήποτε χρόνο. (...) 8. Μεριμνά για την έγκαιρη κατάθεση των σχετικών χρηματικών ποσών στο λογαριασμό που τηρείται σε πιστωτικό ίδρυμα. (...) 10. Είναι υπεύθυνος και οφείλει να παρακολουθεί όλες τις διαχειριστικές πράξεις του Ν.Π.Δ.Δ.», στο άρθρο 27 ότι « (...) 9. Οι διατάξεις που ισχύουν για τους Δήμους σχετικά με (...) την ταμειακή υπηρεσία (...) και την εν γένει διαχείριση, εφαρμόζονται και στο νομικό πρόσωπο του παρόντος κανονισμού» και τέλος, στο άρθρο 30 με τίτλο «Εισπράξεις εσόδων - Αναλήψεις», ότι «1. Τα ποσά (...) από (...) τροφεία από τους γονείς ή κηδεμόνες, εισπράττονται από το Σταθμό με έκδοση από τον υπάλληλο των κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή διαχειριστών διπλότυπης απόδειξης εισπράξεως (μπλοκ αριθμημένο και θεωρημένο από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου), η οποία υπογράφεται από τον Πρόεδρο και τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών».

14. Τέλος, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 38 και 46 του κυρωθέντος, με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013, Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο (ΦΕΚ Α' 52) και του άρθρου 141 του π.δ. 1225/1981 «Περί εκτελέσεως των περί Ελεγκτικού Συνεδρίου διατάξεων» (ΦΕΚ Α' 304) συνάγεται ότι σε περίπτωση που, κατά τη διαδικασία ελέγχου των λογαριασμών, μεταξύ άλλων, των υπολόγων δημοτικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, διαπιστωθεί η ύπαρξη ελλείμματος, η εκδιδόμενη σε βάρος των υπευθύνων προσώπων (υπολόγων) καταλογιστική πράξη αυτού, για να είναι επαρκώς αιτιολογημένη, πρέπει να περιλαμβάνει στο «αιτιολογικό» της ένα ελάχιστο περιεχόμενο που να καθιστά το διοικούμενο γνώστη της αιτίας για την οποία αυτός καταλογίζεται, δηλαδή πρέπει να περιλαμβάνει την αναγκαία ιστορική και νομική αιτία που δικαιολογεί την υφιστάμενη δημοσιονομική ενοχή (βλ. Ελ. Συν. VII Τμ. 873/2016, 726, 727/2011, 3012/2009, 2096, 2095/2007, 1373, 2663/2006). Ειδικότερα, για τη νόμιμη αιτιολογία της πράξης πρέπει και αρκεί να εκτίθενται στο σώμα αυτής τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία θεμελιώνουν κατά νόμο την αξίωση του δικαιούχου έναντι του υποχρέου, ιδίως το πρόσωπο του καταλογιζομένου, η ιδιότητά του ως υπολόγου, ο χρόνος και το αντικείμενο της διαχείρισής του, το έλλειμμα και ο τρόπος που προέκυψε και διαπιστώθηκε τούτο, ο χρόνος δημιουργίας του, καθώς και τα στοιχεία που θεμελιώνουν την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαχείρισης του υπολόγου και του ελλείμματος και τεκμηριώνουν το ύψος του καταλογιζόμενου ποσού, ενώ κατά τα λοιπά η αιτιολογία μπορεί να συμπληρώνεται από τα στοιχεία του φακέλου (πρβλ. Ολομ. Ελ. Συν. 1396/2000, IV Τμ. 367, 936/2003, VII Τμ. 111, 112/2006, 873/2016).

15. Στην προκειμένη περίπτωση με τις .../17.5.2001, .../13.6.2007, .../14.7.2009 αποφάσεις του Δ.Σ. του Ν.Π.Δ.Δ. «Π... και Β... Σ... Δήμου Κ...» το μεν αποφασίστηκε η επιβολή τροφείων για τα νήπια και τα βρέφη, που φιλοξενούνταν στους παιδικούς

σταθμούς του ανωτέρω νομικού προσώπου, το δε καθορίστηκε (με την πρώτη ως άνω απόφαση) και ακολούθως αναπροσαρμόστηκε (με τη δεύτερη και τρίτη απόφαση) το ύψος αυτών. Από τον κατασταλτικό έλεγχο που διενήργησε ο Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο Δήμο Κ... στους απολογισμούς και τα λοιπά διαχειριστικά στοιχεία του εν λόγω νομικού προσώπου για τα έτη 2007, 2008 και 2009 προέκυψε ότι βάσει διπλοτύπων εισπραξής που εξέδιδαν οι προϊστάμενες των παιδικών σταθμών εισπράχθηκαν, για το έτος 2007, τροφεία ύψους 86.683,00 ευρώ, για το έτος 2008, τροφεία ύψους 84.805,00 ευρώ, και για το έτος 2009, τροφεία ύψους 12.200,00 ευρώ. Σύμφωνα δε με τις ένορκες εκθέσεις εξέτασης των προϊσταμένων των παιδικών σταθμών προς τους Οικονομικούς Επιθεωρητές Π... και Χ. Δ..., οι οποίοι κατόπιν αναφοράς του Δημάρχου Κ... προς τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Κ... διενήργησαν οικονομικό έλεγχο αναφορικά με τη διαχείριση των τροφείων του νομικού προσώπου, το σχετικό πόρισμα που συνέταξαν, τις παραδοχές της Διευθύντριας του Ν.Π.Δ.Δ. στο .../9.2.2012 υπόμνημά της προς αυτούς, και τα γενόμενα δεκτά στην ήδη καταστήσασα αμετάκλητη (με την 978/2018 απόφαση του Ε' Τμήματος του Αρείου Πάγου) 733/2017 απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Κακουργημάτων Θ..., με την οποία ο εκκαλών καταδικάστηκε σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης για τα κακουργήματα της υπεξαίρεσης στην υπηρεσία με την επιβαρυντική περίπτωση του ν. 1608/1950 και της υπεξαίρεσης αντικειμένου ιδιαίτερης μεγάλης αξίας που το είχαν εμπιστευθεί σε αυτόν ως διαχειριστή του Ν.Π.Δ.Δ. από κοινού και κατ' εξακολούθηση με την διευθύντρια του ανωτέρω νομικού προσώπου, τα ποσά αυτά, δεν εισήχθησαν στη διαχείριση του Ν.Π.Δ.Δ. με την έκδοση γραμματίων εισπραξής, ούτε από τα αποδεικτικά κατάθεσης χρημάτων (extraits) της Τράπεζας προέκυψε η εισπραξή τους, αλλά παραδίδονταν στην ως άνω Διευθύντρια, η οποία, ασκούσα de facto, ελλείπει υπηρετούντος στο νομικό πρόσωπο υπαλλήλου κλάδου διοικητικού - λογιστικού ή διαχειριστών, καθήκοντα ταμειακού διαχειριστή, μέρος των ανωτέρω ποσών διαχειρίστηκε από κοινού με τον εκκαλούντα εξωλογιστικά, με την πληρωμή διαφόρων υποχρεώσεων του Ν.Π.Δ.Δ. χωρίς την έκδοση Χ.Ε ή χωρίς να επισυνάπτονται σε αυτά τα κατά περίπτωση νόμιμα παραστατικά και δικαιολογητικά, ενώ το υπόλοιπο μέρος αυτών ιδιοποιήθηκε παρανόμως μαζί με τον εκκαλούντα. Επιπλέον, ως τροφεία καταβληθέντα από τους γονείς / κηδεμόνες των βρεφών / νηπίων, σύμφωνα με τις ως άνω αποφάσεις του Δ.Σ. του Ν.Π.Δ.Δ., εισπράχθηκε από τις προϊστάμενες των παιδικών σταθμών, για το έτος 2007, ποσό 168.565,00 ευρώ, για το έτος 2008, ποσό 213.590,00 ευρώ, και για το έτος 2009, ποσό 285.970,00 ευρώ. Με βάση δε τις μαρτυρικές καταθέσεις στον προαναφερόμενο Οικονομικό Επιθεωρητή Χ. Δ..., το συνταχθέν από αυτόν πόρισμα ελέγχου, τις καταθέσεις στον Ανακριτή, τον έλεγχο των διπλοτύπων εισπραξής από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο Δήμο Κ... και όσα έγιναν δεκτά με την ανωτέρω ποινική απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Κακουργημάτων Θ... προέκυψε ότι τα ως άνω χρήματα εισπράχθηκαν από τις προϊστάμενες των παιδικών σταθμών, οι οποίες, κατ' εντολή της Διευθύντριας του Ν.Π.Δ.Δ., το μεν εξέδιδαν διπλότυπα εισπραξής υπέρ του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων των παιδιών και βρεφονηπιακών σταθμών του Δήμου Κ... για ποσό που αντιστοιχεί στο 60% των ποσών αυτών και υπέρ του Ν.Π.Δ.Δ. κατά το υπόλοιπο μέρος (40%), το δε στη συνέχεια παρέδιδαν το σύνολο των ποσών αυτών στη διευθύντρια του Ν.Π.Δ.Δ., η οποία δεν τα εισήγαγε ως έσοδο στη διαχείριση του Ν.Π.Δ.Δ., με την έκδοση σχετικών γραμματίων εισπραξής αλλά εξωταμειακά (χωρίς παραστατικά) τα απέδιδε στον ανωτέρω Σύλλογο Γονέων, χωρίς να υπάρχει σχετική περί τούτου απόφαση του Δ.Σ. του Ν.Π.Δ.Δ. Περαιτέρω, από τη διευθύντρια του Ν.Π.Δ.Δ. δεν τηρείτο βιβλίο ταμείου και έκδοσης γραμματίων εισπραξής, με αποτέλεσμα να μην καταγράφονται μεταξύ άλλων τα έσοδα του Ν.Π.Δ.Δ. και ιδίως τα ποσά των εισπραττόμενων από τους παιδικούς σταθμούς τροφείων. Όπως δε παραδέχθηκε ο εκκαλών ενώπιον

του Οικονομικού Επιθεωρητή Δ... τα τροφεία εισπράττονταν υπέρ του Συλλόγου Γονέων, ενώ, από την «έκθεση εξέτασης μάρτυρα» της Διευθύντριας του Ν.Π.Δ.Δ. στον ανωτέρω Οικονομικό Επιθεωρητή προκύπτει ότι τα έσοδα του Ν.Π.Δ.Δ. από τα τροφεία παραχωρήθηκαν χωρίς απόφαση του Δ.Σ. αυτού στο Σύλλογο για κάλυψη δαπανών του. Επιπλέον, κατά τους ισχυρισμούς της διευθύντριας του Ν.Π.Δ.Δ. ενώπιον του Ανακριτή και με βάση όσα έγιναν δεκτά στην προαναφερόμενη ποινική απόφαση, τα ποσά από τα τροφεία παραδίδονταν σε εκείνη ήδη από τον Απρίλιο του 2006, κατόπιν εντολής του τότε Προέδρου του Δ.Σ., Φ... Ρ..., προκειμένου να πληρωθούν οι συμβασιούχοι που προσλάμβανε και απασχολούσε ο Σύλλογος στους Παιδικούς Σταθμούς του Ν.Π.Δ.Δ..

16. Με δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω στις σκέψεις 12 και 13 της παρούσας, ο εκκαλών, αν και κατά τα κρίσιμα έτη έφερε την ιδιότητα του προέδρου του Δ.Σ. και συγχρόνως του προϊσταμένου και διευθύνοντος των υπηρεσιών του Ν.Π.Δ.Δ. και όφειλε κατά το λογιστικό των Ο.Τ.Α. και τα άρθρα 5 και 7 του κανονισμού εσωτερικής λειτουργίας του Ν.Π.Δ.Δ. α) να φροντίζει μεταξύ άλλων για την έγκαιρη είσπραξη των πόρων του Ν.Π.Δ.Δ., β) να παρακολουθεί τακτικά τη χρηματική διαχείριση που ασκούσε, ελλείψει υπηρετούντος στο νομικό πρόσωπο υπαλλήλου κλάδου διοικητικού - λογιστικού ή διαχειριστών, η διευθύντρια του νομικού προσώπου, και γ) να μεριμνά για την εν γένει καλή λειτουργία του Ν.Π.Δ.Δ. και την εφαρμογή για το σκοπό αυτό της κείμενης νομοθεσίας και του κανονισμού λειτουργίας του Ν.Π.Δ.Δ. αναφορικά με την είσπραξη και εισαγωγή των τροφείων στη διαχείρισή του, ουδέποτε εκπλήρωσε τις ως άνω υποχρεώσεις με την άσκηση από τον ίδιο σε περιοδική βάση ελέγχων στα ποσά και στη διαδικασία είσπραξης των εσόδων από τροφεία, καθώς και στην συστηματική καταχώρηση αυτών στα οικεία βιβλία ταμείου και έκδοσης γραμματίων είσπραξης, οι οποίοι (έλεγχοι) θα απέτρεπαν τόσο τη δημιουργία όσο και τη διόγκωση του δημιουργηθέντος ελλείμματος από την μη εισαγωγή των εσόδων αυτών στη διαχείριση. Αντιθέτως, από την 1.1.2007, οπότε και ανέλαβε Πρόεδρος του Ν.Π.Δ.Δ., και μέχρι τις 31.12.2009, ο εκκαλών το μεν γνώριζε και ανέχτηκε την παρά το νόμο και τον ειδικό κανονισμό λειτουργίας του Ν.Π.Δ.Δ. συνέχιση της πρακτικής που υπήρχε ήδη από τον Απρίλιο του 2006, σύμφωνα με την οποία τα τροφεία, που εισπράττονταν από τις προϊστάμενες των παιδικών σταθμών και στη συνέχεια δίνονταν στη διευθύντρια του νομικού προσώπου, δεν καταθέτονταν από την τελευταία στον λογαριασμό που τηρούσε το Ν.Π.Δ.Δ. στην Τράπεζα, ούτε εκδίδονταν γραμμάτια είσπραξης με βάση τα προσκομιζόμενα διπλότυπα είσπραξης μαζί με το αποδεικτικό κατάθεσης για την ολοκλήρωση της εισαγωγής των εισπραττόμενων τροφείων στη διαχείριση του νομικού προσώπου, το δε γνώριζε και ανέχτηκε την εξωταμειακή διαχείριση καθώς και την υπεξαίρεση από την διευθύντρια του Ν.Π.Δ.Δ. των ποσών των τροφείων που αποδίδονταν σε αυτήν, ενέργειες στις οποίες, σύμφωνα με την προαναφερόμενη ποινική απόφαση, συμμετείχε και ο ίδιος.

17. Εξάλλου, από τον διενεργηθέντα κατασταλτικό έλεγχο του Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο Δήμο Κ... στους απολογισμούς και τα λοιπά διαχειριστικά στοιχεία του Ν.Π.Δ.Δ. που αφορούν στα έτη 2008 και 2009, προέκυψε επίσης ότι με βάση τον Ταμειακό Απολογιστικό Πίνακα του οικονομικού έτους 2008 το σύνολο εσόδων του Ν.Π.Δ.Δ. για το έτος αυτό ανήλθε στα 1.559.569,06 ευρώ και το σύνολο εξόδων στα 1.523.127,63 ευρώ, το δε χρηματικό υπόλοιπο στα 36.441,43 ευρώ. Από τον έλεγχο στον τραπεζικό λογαριασμό του Ν.Π.Δ.Δ. στην ΑΤΕ BANK Α.Ε. με αριθμό (222/0331) ...6620, διαπιστώθηκε ότι το χρηματικό υπόλοιπο στις 31.12.2008 ανερχόταν στο ποσό των 764,17 ευρώ. Βάσει δε αυτών, κρίθηκε ότι η διαφορά, ύψους 35.677,26 ευρώ, μεταξύ του ποσού (36.441,43 ευρώ) που θα έπρεπε να υπάρχει στο ταμείο και του ποσού (764,17 ευρώ) που πράγματι υπήρχε στον τραπεζικό λογαριασμό του

Ν.Π.Δ.Δ., συνιστά έλλειμμα στη διαχείρισή του. Αντιστοίχως, από τον Ταμειακό Απολογιστικό Πίνακα του οικονομικού έτους 2009 προέκυψε ότι το σύνολο εσόδων του Ν.Π.Δ.Δ. για το έτος αυτό ανήλθε στα 1.690.890,28 ευρώ και το σύνολο εξόδων στα 1.590.330,04 ευρώ, το δε χρηματικό υπόλοιπο στα 100.560,24 ευρώ. Από τον έλεγχο στον ανωτέρω τραπεζικό λογαριασμό του Ν.Π.Δ.Δ. στην ΑΤΕ ΒΑΝΚ Α.Ε., διαπιστώθηκε ότι το χρηματικό υπόλοιπο στις 31.12.2009 ανερχόταν στο ποσό των 2.276,46 ευρώ, με συνέπεια, μεταξύ του ποσού (100.560,24 ευρώ) που θα έπρεπε να υπάρχει στο ταμείο και του ποσού (2.276,46 ευρώ) που πράγματι υπήρχε στην τράπεζα, να υφίσταται αδικαιολόγητη διαφορά, ύψους 98.283,78 ευρώ, η οποία κρίθηκε ότι συνιστά έλλειμμα στη διαχείριση του Ν.Π.Δ.Δ.. Τα ως άνω ελλείμματα, με τις προσβαλλόμενες .../2015 και .../2015 πράξεις του ανωτέρω Επιτρόπου, καταλογίστηκαν μεταξύ άλλων εις βάρος του εκκαλούντος, με την αιτιολογία ότι συνετέλεσε στη δημιουργία αυτών με τη διενέργεια διαχειριστικών πράξεων κατά τη διάρκεια των ανωτέρω ετών και ειδικότερα «με την υπογραφή χρηματικών ενταλμάτων, επιταγών, πληρωμές προμηθευτών», ενώ περαιτέρω γνώριζε για τα ελλείμματα στα ταμειακά υπόλοιπα των επίμαχων διαχειριστικών ετών, καθόσον ο ίδιος εισήγαγε στο Δ.Σ. όλα τα στοιχεία των απολογισμών των ετών αυτών προς έγκριση [βλ. και Φ.Μ.Ε. 14740/26.2.2015 για το έτος 2008 σελ. 26 και 14741/26.2.2015 για το έτος 2009 σελ. 26, όπου αναφέρεται ότι «το έλλειμμα έχει δημιουργηθεί από διαχειριστικές πράξεις που όπως προαναφέρθηκε διενήργησε και ο ίδιος ο Πρόεδρος κατά τη διάρκεια του έτους (υπογραφή επιταγών για ανάληψη μετρητών από τον λογαριασμό του Ν.Π.Δ.Δ.)»].

18. Με δεδομένα τα ανωτέρω, τα ποσά των 35.677,26 ευρώ και 98.283,78 ευρώ, που αποτελούν τη διαφορά μεταξύ του ταμειακού υπολοίπου των ετών 2008 και 2009 αντιστοίχως του Ν.Π.Δ.Δ. και των ποσών που βρέθηκαν στον τραπεζικό του λογαριασμό - το ύψος των οποίων σημειωτέον δεν αμφισβητείται από τον εκκαλούντα - συνιστούν έλλειμμα στη διαχείριση του νομικού προσώπου, το οποίο νομίμως καταλογίστηκε με τις προαναφερόμενες καταλογιστικές πράξεις εις βάρος του εκκαλούντος, καθόσον αυτός το μεν ως προς τις δαπάνες του Ν.Π.Δ.Δ., έφερε, ως Πρόεδρος του Δ.Σ., την ιδιότητα του υπολόγου, αφού, προβαίνοντας εκ του νόμου στην εκκαθάριση των δαπανών του νομικού προσώπου και υπογράφοντας τα σχετικά χρηματικά εντάλματα, ενεργούσε κατά τούτο πράξεις διαχείρισης των οικείων λογαριασμών, οι οποίες τον καθιστούσαν υπεύθυνο για τα χρηματικά έλλειμμα που κατά τα ανωτέρω διαπιστώθηκε στις οικείες διαχειρίσεις, το δε ως προς τα έσοδα του Ν.Π.Δ.Δ., διαχειρίστηκε εξωλογιστικά, από κοινού με τη διευθύντρια του Ν.Π.Δ.Δ., όπως δέχθηκε και η προαναφερόμενη ήδη αμετάκλητη .../2017 απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Κακουρηγημάτων Θ..., μέρος των ποσών των τροφείων που περιήλθαν σε αυτούς χωρίς να μεριμνήσουν για την εισαγωγή τους στη διαχείριση, με την πληρωμή από τα ποσά των τροφείων αυτών υποχρεώσεων του Ν.Π.Δ.Δ. που είχαν ατύπως αναληφθεί, καθώς και υποχρεώσεων του Συλλόγου Γονέων, χωρίς την έκδοση νόμιμων τίτλων πληρωμής ή χωρίς την επισύναψη σε αυτούς των νόμιμων δικαιολογητικών και παραστατικών. Πέραν τούτου, τόσο στη σελ. 9 των ως άνω Φ.Μ.Ε., όσο και στο αρ. 174/23.1.2012 πόρισμα ελέγχου της διαχείρισης των Οικονομικών Επιθεωρητών, που αποτελούν εκτιμητέα στοιχεία του φακέλου, αναφέρονται συγκεκριμένες διαχειριστικές ενέργειες του εκκαλούντος που συνετέλεσαν στη δημιουργία του ελλείματος, ήτοι ότι ο ίδιος υπέγραφε τα χρηματικά εντάλματα και όλα τα επισυναπτόμενα δικαιολογητικά (αποφάσεις, εκθέσεις ανάληψης δαπανών, πρωτόκολλα παραλαβής, συμφωνητικά με αναδόχους, εκκαθαρίσεις μισθοδοσίας), γεγονός που άλλωστε και ο ίδιος παραδέχεται στο απολογητικό του υπόμνημα στον ανακριτή Κ..., αλλά και αναφέρεται σε καταθέσεις μαρτύρων στον Οικονομικό Επιθεωρητή Χ... Δ... και στον ανακριτή. Σύμφωνα δε με μαρτυρικές καταθέσεις που δόθηκαν στον ανωτέρω Οικονομικό Επιθεωρητή, ο εκκαλών υπέγραφε

τα χρηματικά εντάλματα που εξέδιδε η Διευθύντρια του Ν.Π.Δ.Δ., στη συνέχεια η Διευθύντρια συμπλήρωνε τις σχετικές επιταγές και ο εκκαλών τις υπέγραφε. Επομένως, εφόσον εκ του νόμου αλλά και εν τοις πράγμασι ο εκκαλών ενεπλάκη ως υπόλογος στη διαχειριστική διαδικασία, ευθύνεται για τη διαπιστωθείσα έλλειψη χρημάτων στην οικεία διαχείριση, ενώ οι διαχειριστικές του πράξεις που αναφέρονται στις συγκεκριμένες καταλογιστικές πράξεις και δεν αμφισβητούνται, οδήγησαν αιτιωδώς στη δημιουργία του ελλείμματος. Ο προβαλλόμενος δε λόγος έφεσης περί ανεπαρκούς αιτιολογίας των υπ' αριθμ. ... και .../2015 καταλογιστικών πράξεων ως προς το κεφάλαιο αυτό πρέπει να απορριφθεί, δοθέντος ότι η αναφορά σε ειδικότερες διαχειριστικές ενέργειες του εκκαλούντος που σχετίζονται με το συγκεκριμένο έλλειμμα δεν είναι απαραίτητη στο σώμα των ανωτέρω καταλογιστικών πράξεων και νομίμως συμπληρώνονται από τα λοιπά στοιχεία του φακέλου και ειδικότερα τα στοιχεία που συνέλεξαν ο Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και οι Οικονομικοί Επιθεωρητές για την στοιχειοθέτηση των συγκεκριμένων ελλειμμάτων, καθώς και τα στοιχεία του φακέλου της ποινικής ανάκρισης που ελήφθησαν υπόψη από τον Επίτροπο. Εξάλλου, ο έτερος λόγος έφεσης περί του ότι η έγκριση του απολογισμού δεν συνιστά διαχειριστική πράξη και δεν δύναται να προκαλέσει έλλειμμα, πρέπει να απορριφθεί ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, καθόσον αιτία του καταλογισμού δεν είναι η έγκριση του απολογισμού των κρίσιμων ετών, αλλά το γεγονός της διενέργειας εκ μέρους του εκκαλούντος διαχειριστικών πράξεων (υπογραφή χρηματικών ενταλμάτων και επιταγών για ανάληψη μετρητών από τον τραπεζικό λογαριασμό του Ν.Π.Δ.Δ.), η δε αναφορά του απολογισμού στις προσβαλλόμενες πράξεις γίνεται για να στηρίξει το αναφερόμενο στις ανωτέρω καταλογιστικές πράξεις συμπέρασμα ότι ο εκκαλών γνώριζε τις παράτυπες διαχειριστικές πρακτικές που ακολουθούνταν στο Ν.Π.Δ.Δ.

19. Περαιτέρω, με την κρινόμενη έφεση ο εκκαλών προβάλλει ότι οι προσβαλλόμενες καταλογιστικές πράξεις, κατά το μέρος που αποδίδουν ευθύνες στον εκκαλούντα για το έλλειμμα που προκλήθηκε στη διαχείριση του Ν.Π.Δ.Δ. από τη μη εισαγωγή στο ταμείο και την εν συνεχεία εξωλογιστική διαχείριση των τροφείων, στερούνται επαρκούς αιτιολογίας, διότι σε αυτές αφενός δεν αναφέρονται οι διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, τις οποίες παρέβη ως πρόεδρος του Ν.Π.Δ.Δ., αφετέρου δεν προσδιορίζονται οι πράξεις ή παραλείψεις του, από τις οποίες να προκύπτει η ευθύνη του ως συνευθυνόμενου καθώς και η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ αυτών και του οικείου καταλογισθέντος εις βάρος του ελλείμματος. Ο λόγος αυτός, όμως, είναι αβάσιμος, δοθέντος ότι από το περιεχόμενο των προσβαλλόμενων καταλογιστικών πράξεων προκύπτουν σαφώς α) οι διατάξεις που ο εκκαλών δεν εφάρμοσε και αφορούν στις αρμοδιότητες εποπτείας και ελέγχου των ασκούντων την οικονομικής διαχείριση του Ν.Π.Δ.Δ. υπαλλήλων (άρθρο 233 σε συνδυασμό με άρθρο 240 του ν. 3463/2006 και άρθρα 5 και 7 του ισχύοντος κατά τα κρίσιμα έτη κανονισμού λειτουργίας του Ν.Π.Δ.Δ.), β) οι πράξεις και παραλείψεις του, που παρουσίαζαν μεγάλη απόκλιση από τη συμπεριφορά του μέσου συνετού προέδρου δημοτικού νομικού προσώπου και οι οποίες συνίστανται ειδικότερα στο ότι γνώριζε εξ αρχής την μη εισαγωγή στο ταμείο του Ν.Π.Δ.Δ. από την διευθύντρια των τροφείων που εισέπρατταν και απέδιδαν σε αυτή οι προϊστάμενες των παιδικών σταθμών, καθώς και στο ότι αποδέχθηκε την παράνομη αυτή πρακτική χωρίς περαιτέρω να αποκαταστήσει τη νόμιμη διαδικασία είσπραξης τους και γ) η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των πράξεων και παραλείψεων αυτών και του ανωτέρω διαπιστωθέντος ελλείμματος, καθόσον, αν ασκούσε τα προβλεπόμενα στο νόμο εποπτικά και ελεγκτικά καθήκοντά του, θα είχε σταματήσει η ανωτέρω παράνομη διαδικασία είσπραξης και διαχείρισης των τροφείων, η δε ζημία από τη δημιουργία του συγκεκριμένου ελλείμματος θα μπορούσε στο σύνολό της να αποφευχθεί ή περιοριστεί ουσιωδώς. Περαιτέρω, απορριπτέος ως αβάσιμος και αναπόδεικτος καθίσταται και ο

προβαλλόμενος με την έφεση ισχυρισμός του εκκαλούντος, σύμφωνα με τον οποίο τα ποσά που εισπράχθηκαν υπέρ του Συλλόγου Γονέων κατά τα έτη 2007 - 2009 με την έκδοση σχετικών αποδείξεων είσπραξης από τις προϊσταμένες των παιδικών σταθμών δεν αφορούσαν τροφεία του Ν.Π.Δ.Δ., αλλά ετήσιες συνδρομές των μελών του Συλλόγου, καθόσον τούτο δεν προκύπτει με βάση τα στοιχεία του φακέλου και όσα ανωτέρω έγιναν δεκτά στη σκέψη 15 της παρούσης.

20. Τέλος, με την υπό κρίση έφεση, ο εκκαλών προβάλλει ότι το συνολικό ποσό του ελλείμματος που διαπιστώθηκε κατά τα ανωτέρω έτη δεν επάγεται ισόποση πραγματική ζημία του Ν.Π.Δ.Δ., αφού για τη δημιουργία του παρεισέφρησαν, όπως ισχυρίζεται, τυπικές μόνο παραλείψεις εκ μέρους του, με συνέπεια ο επίδικος εις βάρος του καταλογισμός αφενός πρέπει να ακυρωθεί, διότι καθιστά αδικαιολογήτως πλουσιότερο το εφεσίβλητο νομικό πρόσωπο, αφετέρου αντίκειται στη συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας και πρέπει να μειωθεί στο προσήκον μέτρο, λαμβανομένου υπόψη του συνολικού ύψους αυτού (2.146.952,88 και για τα τρία έτη) και των σχετικά χαμηλών ετήσιων εισοδημάτων του (22.376,62 ευρώ για το έτος 2013 και 22.776,60 ευρώ για το έτος 2014), σε συνδυασμό και με τις αυξημένες υποχρεώσεις που έχει (στεγαστικά δάνεια από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και την Τράπεζα Eurobank συνολικού ύψους 25.000.000 δραχμών και 73.367,57 ευρώ, αντίστοιχα, καταβολή συνολικού ύψους 550 ευρώ μηνιαίως για τη διατροφή των δύο τέκνων του λόγω διαζυγίου με την πρώην σύζυγό του και συμβολή με το εισόδημά του στις ανάγκες ανατροφής του αναγνωρισμένου ανήλικου τέκνου του που γεννήθηκε εκτός γάμου με την νυν σύντροφό του). Ο ανωτέρω λόγος έφεσης, όμως, κατά το πρώτο σκέλος αυτού είναι απορριπτέος προεχόντως ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, δοθέντος ότι το διαπιστωθέν κατά τα ανωτέρω έλλειμμα στη διαχείριση του Ν.Π.Δ.Δ., δεν οφείλεται στη διενέργεια τυπικών, απλώς, παραλείψεων κατά τη διεξαγωγή της διαχείρισης ή στη μη ορθή απεικόνιση των λογαριασμών του νομικού προσώπου, αλλά συνίσταται, όπως προεκτέθηκε, στην έλλειψη μέρους της ποσότητας των χρημάτων, που έπρεπε να υπάρχει, τη δεδομένη χρονική στιγμή, στη διαχείριση, σύμφωνα με τα εξαγόμενα από τους τηρούμενους λογαριασμούς στοιχεία και τα λοιπά διαχειριστικά έγγραφα, λόγω αφενός της διενέργειας δαπανών με χρηματικά εντάλματα, που δεν συνοδεύονταν από τα νόμιμα δικαιολογητικά, από τα οποία αποδεικνύονταν οι απαιτήσεις των δικαιούχων έναντι του νομικού προσώπου, αφετέρου της μη εισαγωγής στη διαχείριση των αποδιδόμενων στη διευθύντρια του Ν.Π.Δ.Δ. τροφείων και της περαιτέρω εξωλογιστικής διαχείρισης και μη νόμιμης διάθεσης μέρους αυτών για την κάλυψη υποχρεώσεων τρίτων (Συλλόγου Γονέων) χωρίς την ύπαρξη σχετικής περί τούτου απόφασης από το Δ.Σ. του νομικού προσώπου. Σε κάθε περίπτωση, ο ανωτέρω λόγος είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, καθόσον επί ουσιαστικού ελλείμματος, όπως εν προκειμένω, επιδιώκεται με τον καταλογισμό η αποκατάσταση της ζημίας που διαπιστώθηκε στη διαχείριση του νομικού προσώπου και, ως εκ τούτου, δεν καθίσταται το υπέρ ου ο καταλογισμός νομικό πρόσωπο πλουσιότερο (Ε.Σ. Ολομ. 1929/2018, 220, 1808/2014, 4689, 4682/2013, VII Τμ. 757/2019, 12/2018, 2580/2016). Ομοίως, αβάσιμος και απορριπτέος καθίσταται ο ανωτέρω λόγος έφεσης και κατά το δεύτερο σκέλος του, με τον οποίο ζητείται κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας ο εύλογος περιορισμός του επιβληθέντος εις βάρος του καταλογισμού. Τούτο, διότι, ανεξαρτήτως της φύσης του επίδικου ελλείμματος ως ουσιαστικού, ενόψει α) του βαθμού υπαιτιότητας του εκκαλούντος (δόλος), β) των σοβαρών δημοσιονομικών παραβάσεων στις οποίες αυτός υπέπεσε, ιδίως με τη συμμετοχή του σε παράτυπες πληρωμές, σε εξωλογιστική διαχείριση δαπανών και εσόδων του νομικού προσώπου, υπεξαίρεση μέρους των εσόδων αυτού καθώς και με την υπογραφή χρηματικών ενταλμάτων και επιταγών χωρίς την ύπαρξη δικαιολογητικών που να αποδεικνύουν την απαίτηση των δικαιούχων έναντι του νομικού

πρόσωπου, γ) της αμετάκλητης ποινικής του καταδίκης για υπεξαίρεση χρημάτων εις βάρος του νομικού προσώπου και δ) του συνολικού ύψους της ζημίας που προκλήθηκε κατά τα κρίσιμα έτη στο ανωτέρω νομικό πρόσωπο από τις προαναφερθείσες πράξεις και παραλείψεις του, δεν συντρέχει περίπτωση μείωσης, κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, του συνολικού ποσού που, με τις προσβαλλόμενες πράξεις, καταλογίστηκε εις βάρος του.

21. Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, πρέπει η ένδικη έφεση να απορριφθεί στο σύνολό της και να διαταχθεί η κατάπτωση υπέρ του Δημοσίου του κατατεθέντος από τον εκκαλούντα παραβόλου.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την έφεση του Ι... Γ... του Κ... κατά των υπ' αριθ. .../21.4.2015, .../23.4.2015 και .../27.4.2015 πράξεων του Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο Δήμο Κ....

Διατάσσει την κατάπτωση του κατατεθέντος παραβόλου υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 24 Σεπτεμβρίου 2019.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ANNA ΛΙΓΩΜΕΝΟΥ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΣΑΚΑΝΙΚΑΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στις 12 Νοεμβρίου 2019.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ANNA ΛΙΓΩΜΕΝΟΥ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ